

# Gaudí, un independentista censurat

Antoni Gaudí va revolucionar l'arquitectura, però també el pensament polític catalanista de principis del segle XX. Compromès amb el país i la llengua, va deixar reflexions entorn de la sobirania de Catalunya que anaven molt més enllà dels plantejaments de la Lliga de Prat de la Riba. Tot i que la majoria d'historiadors han amagat aquest vessant, Gaudí era obertament independentista.



EL TEMPS

**Antoni Gaudí va impregnar les seves obres de simbologia catalanista, la culminació de les quals és Bellesguard. Però el seu pensament polític, clarament independentista, ha estat ben poc difós.**

“La porció sana del nostre poble està ja en activitat. Pren part, com el poble grec, en l'escaena de les aspiracions polítiques. En Prat ha preparat la consciència del poble. Ara s'inicia ja la tragèdia. S'inicia el desenllaç, que pot ser fatal per Espanya; perquè sols li resta aquest dilema: o doblegar-se a la lògica, a l'alta política que se li presenta, o desfer-se inexorablement”. Antoni Gaudí (1852-1926) feia aquesta reflexió al jove arquitecte Guillem Forteza el 9 d'agost de 1917 en una conversa que fou publicada al periòdic local *Vila-Nova*, arran de la mort d'Enric Prat de la Riba. La censura militar va impedir que aquest text fos publicat a la premsa de Barcelona.

Rere l'arquitecte més universal s'amagava un ciutadà compromès amb el país i la llengua, promulgador d'un catalanisme radical inèdit a principis del segle XX. Però la vessant política d'Antoni Gaudí sovint ha estat manipulada o ocultada, per voluntat pròpia o per ignorància dels seus estudiosos. El cas més insultant és el del desaparegut Joan Bassegoda, biògraf i principal orientador dels estudis clàssics sobre Gaudí. Franquista il·lustre, va suprimir deliberadament el gruix del pensament polític de l'arquitecte dels seus escrits.

**L'Església també censurà.** Tret de volums com *Antoni Gaudí, independentista* (Agustí Giménez i Camins, Edicions C, 1993), pràcticament no s'havia fet referència a aquest aspecte tan rellevant de la vida de l'arquitecte. Fins que ara, l'arqueòleg i investigador de l'obra de Gaudí Manuel Medarde Sagrera –vegeu el dossier sobre la Cripta de la Colònia Güell a EL TEMPS 1506–, amb tres dècades de treball sobre l'arquitectura i la vida de l'arquitecte, aporta noves informacions que certifiquen el posicionament polític de Gaudí. “Probablement va ser el primer independentista, explicitant en les seves obres la simbologia catalanista, però també essent un activista polític en la vida quotidiana”, assegura Medarde, que ha localitzat i estudiat

diversos documents trobats a l'arxiu històric de la parròquia dels Sants Just i Pastor i l'arxiu episcopal de Vic.

Gaudí va ser membre actiu i fundador de diverses associacions catalanistes que fomentaven la cultura i l'art, la música i el català, entre les quals, el Centre Excursionista de Catalunya i el Cercle Artístic de Sant Lluç. Per la seva amistat amb els germans Figueras, uns dels fundadors del Cercle, i del bisbe Josep Torras i Bages, Antoni Gaudí va participar en la redacció del primer esborrany d'estatuts del Cercle Artístic, "rebutjat i modificat per les orientacions del bisbe, que els va advertir que allò era una declaració independentista que els causaria problemes polítics, i a més, no aconseguirien registrar l'entitat", explica Manuel Medarde, que ha pogut consultar tots dos textos als arxius.

"El bisbe tenia raó, era un manifest independentista, que reivindicava Catalunya com a pàtria sense matisos", rebla l'investigador, que també ha estudiat els estatuts aprovats, "amb un toc conservador catòlic, malgrat que es vivien moments d'anticlericalisme". Contenia punts com ser catòlic, no permetre a les classes de dibuix el model nu femení, però sí el masculí o la prohibició de jugar a cartes i daus.

"A partir del 1909 el Cercle va modificar els estatuts i es va accentuar el matís ideològic catalanista. Va ser el gran moment de socis il·lustres com Gaudí, Puig i Cadafalch, Gaspar Homar i els germans Masriera", explica Medarde, que denuncia l'ocultació de "l'independentisme de Gaudí de forma intencionada", un posicionament que queda "ben palès en la seva arquitectura".

**Símbols atacats.** Manuel Medarde relata alguns episodis de censura que va patir l'obra de Gaudí, també testimoniada en els milers de documents que aquest investigador ha analitzat al llarg dels anys: "Durant la dictadura de Primo de Rivera, per exemple, es va ordenar arrencar la decoració de bronze que envoltava el dau de l'altar major de la Cripta de la Colònia Güell, perquè sobre el perfil de la muntanya de Montserrat s'alcen les quatre barres en color. Però va burlar la censura franquista al Palau Güell, on hi havia un fanal de ferro forjat, inspirador del pinacle de



"En fomentar una riquesa nacional catalana, Prat de la Riba no fa més que presentar-nos altra volta la irremediable divergència entre el poble català i el de les planures centrals", digué Gaudí el 1917.



Bellesguard, fent-lo passar per l'escut de Jaume I i l'au Fènix que el corona per un ratpenat. La incultura castellana s'ho va empassar i no va tocar-ho", rebla.

De Gaudí, se n'han conservat reflexions que no deixen dubtes sobre el seu catalanisme radical. A tall d'exemple, l'arquitecte escrivia el 1923, tres anys abans de la seva mort, aquesta reflexió: "Un poble no es pot matar: es poden ofegar veus, tancar vàlvules, però llavors la pressió augmenta i creix el perill d'explosió. I si tantes vàlvules es tan-

quen, l'explosió és inevitable". Abans, el 1917, apuntava al periòdic *Vila-Nova* el perill per al país que suposaven "els catalans que es rendeixen a Castella i desvirtuen llur propi esperit, escatimant serveis i glòria a llur pròpia pàtria. Basta citar en Pi i Margall i en Maura, els dos, arribats a Madrid, s'han preocupat massa de voler ser fidels a la mentida que respiraven".

I malgrat la seva religiositat, Gaudí no es va estar de criticar l'Església per la seva manca de catalanitat. En aquest diari setenciava: "La major part d'ordes religiosos, convents de frares, monges, etc., es presenten com enemics de l'esperit català. Això que no pot procedir d'influència divina té, no obstant, la seva explicació humana, l'ingenu respecte que senten pel concepte abstracte d'autoritat fa que no es fixin en quines mans està. Per a ells, allò essencial és acatar el poder constituït".

Per aquest motiu, l'arquitecte estava segur que l'església catalana es posaria del costat de Catalunya si aquesta assolís la independència: "Per la mateixa raó, el dia que Catalunya gaudeixi del poder que li correspon com a entitat natural, canviarà tot de tal manera que ells seran els més ardents defensors de l'esperit del poble", reblà Gaudí.

*Gemma Aguilera*